Ministerie van Infrastructuur
en Waterstaat

> Retouradres Postbus 20901 2500 EX Den Haag

De voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

Rijnstraat 8
2515 XP Den Haag
Postbus 20901
2500 EX Den Haag

T 070-456 0000
F 070-456 1111

Ons kenmerk
IENW/BSK-2026/201650

Uw kenmerk
37020-J, nr. 4

Bijlage(n)
1

Datum 9 november 2026
Betreft Beantwoording feitelijke vragen Deltaprogramma 2027

Geachte voorzitter,

Door de vaste commissie voor Infrastructuur en Waterstaat zijn vragen gesteld over de Kabinetsreactie op het Deltaprogramma 2027 (37020-J, nr. 4).

Hierbij ontvangt u de antwoorden op de gestelde vragen.

Hoogachtend,

DE MINISTER VAN INFRASTRUCTUUR EN WATERSTAAT,

Vincent Karremans

37020-J **Kabinetsreactie op Deltaprogramma 2027**

Lijst van vragen en antwoorden

Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

Ons kenmerk
IENW/BSK-2026/201650

Nr	Vraag	Bijlage	Blz. (van)	t/m

1 **Vraag:** Ziet u het gebruik van effluent in tijden van droogte en waterschaarste als optie voor beregening van landbouwgronden?

Antwoord:

Zeker in tijden van droogte wordt het belang van zuinig omgaan met zoetwaterbronnen nog eens benadrukt. Dat zagen we afgelopen zomer ook weer duidelijk. Hergebruik van effluent uit rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi's) kan daarbij gedeeltelijk tegemoetkomen aan de watervraag vanuit de landbouw. Waar dit past bij het landgebruik, de bredere watervraag en de gestelde eisen voor hergebruik, is het gebruiken van effluent voor beregening zeker een optie. Voor het toepassen van effluent in de landbouw is wel een vergunning nodig.

2 **Vraag:** Voldoen inmiddels alle stormvloedkeringen?

Antwoord:

Zoals in de Staat van de Infra is gemeld (op 16 oktober jl. aan de Kamer gestuurd), gold op het peilmoment in 2025 dat van de zes stormvloedkeringen de Hartelkering niet voldeed aan de faalkans en dat bij de Maeslantkering niet aantoonbaar kon worden gemaakt of deze voldeed. Er zijn beheersmaatregelen getroffen en er is onderhoud uitgevoerd. Door de proefsluiting van 12 september jl. is bevestigd dat de Maeslantkering functioneert.

3 **Vraag:** Hoe kijkt u aan tegen het opgeven van land in 'meebewegen'- en 'nature based'-oplossingen, gezien de onderschrijvende reactie op het derde advies van de deltacommissaris in de kabinetsreactiebrief?

Antwoord:

Het Deltaprogramma 2027 maakt duidelijk dat de toename van extremen vraagt om een watersysteem dat hier beter tegen bestand is, o.a. door meer ruimte te geven aan natuurlijke processen en dynamiek. Dit vraagt om een ruimtelijke inrichting waarmee we op lange termijn beschermd blijven tegen overstromingen, wateroverlast, droogte en verzilting. Welke aanpak het beste is, hangt af van gebiedskenmerken en van watersysteemeisen maar ook van ruimtelijke, economische en maatschappelijke wensen en ontwikkelingen, zowel nationaal als van de betreffende regio's. Het inzetten van land kan hier onderdeel van zijn.

Onder andere in het Kennisprogramma Zeespiegelstijging zijn hier vanuit verschillende denkrichtingen voor de lange termijn (beschermen, zeewaarts, meegroeien en meebewegen) bouwstenen voor aangeleverd om Nederland ook in de toekomst te kunnen blijven beschermen tegen overstromingen en verzilting. Combinaties van natuurlijke en technische oplossingen zijn hier onderdeel van.

4 **Vraag:** Welke verwachting heeft u qua volume van, en vraag naar, zouttolerante en hittebestendige teelten als alternatieve gewasteelten voor de agrarische sector?

Antwoord:

De exacte volumes van het aanbod en de vraag naar (producten van)

zouttolerante en hittebestendige teelten zijn niet bekend. Onder deze teelten kan een grote variëteit aan (potentiële) gewassen vallen, de teelt van deze gewassen betreft in de meeste gevallen kleine en experimentele teelt. Aan de ontwikkeling van meer robuuste rassen die bijvoorbeeld meer zouttolerant, droogteresistent en meer hittebestendig zijn wordt momenteel onder andere gewerkt in het publiek-private onderzoeksprogramma CropXR, waarin wetenschappers en veredelaars samenwerken.

Daarbij kan gesteld worden dat alle prognoses laten zien dat verzilting blijft toenemen en ook de temperaturen in bijna alle scenario's oplopen. De productie en afzet van dergelijke klimaatadaptievere teelten is grotendeels afhankelijk van de houdbaarheid van huidige teelten en de vraag en afzetmogelijkheden naar de producten van deze alternatieve teelten. In het ene gebied zal een overstap op alternatieve teelten eerder nodig zijn dan in de andere; dit is afhankelijk van de lokale effecten van klimaatverandering en in hoeverre bedrijven zich kunnen blijven aanpassen aan de veranderende omstandigheden.

5 **Vraag:** Is in uw ogen 'water en bodem als uitgangspunt' (formulering in het eindrapport van de deltacommissaris) hetzelfde als 'water en bodem sturend is richtinggevend' (formulering in het regeerakkoord), of zit er licht tussen? Indien het tweede, welk licht?

Antwoord:

In het regeerakkoord 'Aan de slag. Bouwen aan een beter Nederland' staat: 'Op het gebied van ruimtelijke ordening maken we keuzes gericht op de lange termijn. In de Nota Ruimte is 'water en bodem sturend' een richtinggevend principe.' In de Kamerbrief van de Minister van VRO d.d. 29 mei 2026[1], wordt dit richtinggevende principe nader geduid. En in de kabinetsreactie op het Deltaprogramma 2027 is aangegeven dat het van belang is om goed voorbereid te zijn op waterschaarste en dat dit vraagt om een brede maatschappelijke inzet op klimaatadaptatie en ruimtelijke inrichting waarbij water en bodem sturend als richtinggevend principe geldt.

Voorgaande geeft aan dat er geen licht zit tussen de bedoeling van de Deltacommissaris en de beleidslijn van de regering.

6 **Vraag:** Hoe passen 'mensen', 'leefomgeving' en 'economie' in uw onderschrijving van het derde advies van de deltacommissaris, in welk reactiedeel enkel aandacht is voor ecosysteem, klimaatverandering, natuurlijke inrichting en Natura 2000-doelen?

Antwoord:

Het kabinet onderschrijft het signaal van de Deltacommissaris dat klimaatverandering vraagt om een tijdige doordenking van de volhoudbaarheid van natuurdoelen. In het Ontwerp-Natuurplan is hier in verschillende passages dan ook nadrukkelijk aandacht voor. Zo staat beschreven dat de 'natuur onder andere lijdt onder klimaatverandering' en dat dit 'de structurele achteruitgang van de natuur versterkt'[2]. Ook wordt beschreven dat 'klimaatverandering duidelijke risico's met zich meebrengt, maar dat een goed functionerende natuur ook kan bijdragen aan het opvangen van de gevolgen van klimaatverandering'. En daarom 'wordt bij het stellen van doelen waar mogelijk rekening gehouden

[1] Kamerstuk 29435, nr. 320
[2] Open overheid: Ontwerp-Natuurplan

met de invloed van klimaatverandering'.

Het perspectief van mensen, leefomgeving en economie past in de lijn van het leidende principe in het Ontwerp-Natuurplan 'toewerken naar een natuurinclusieve samenleving'. Met natuurinclusiviteit zet het kabinet in op 'het verbinden van natuurdoelstellingen met ruimtelijke ontwikkelingen en maatschappelijke opgaven[3], waarin 'het verweven van natuur met onze woon-, werk- en leefomgeving in de vorm van functiecombinaties een belangrijke deeloplossing is'. Bij natuurinclusief handelen komen het ecologisch[4], economisch[5] en sociaal-maatschappelijk[6] perspectief samen.

7 **Vraag:** Welke gegevens zijn beschikbaar over de economische schade door het zoetwatertekort in de zomer van 2026, uitgesplitst naar regio en naar landbouw, binnenvaart en industrie?

Antwoord:

Op 3 september 2026 is de Kamer per brief[7] geïnformeerd over de stand van zaken van de droogte van dit jaar. In die brief zijn ook een aantal evaluaties aangekondigd. De economische evaluatie naar de impact van de droogte is hier onderdeel van. Op dit moment ondervindt de scheepvaart nog steeds gevolgen van lage rivierafvoeren – de impact op de scheepvaart en verwante sectoren is dus nog steeds in ontwikkeling. Na afloop van de droogte zal het Rijk de economische schade als gevolg van de huidige droogte en laagwater landelijk in beeld brengen en evalueren. De resultaten hiervan worden in september 2027 verwacht.

8 **Vraag:** Kan per beleidstraject waarin de adviezen uit het Deltaprogramma 2027 worden uitgewerkt, worden aangegeven welke aanvullende maatregelen worden voorzien, wat deze kosten en welk deel daarvan financieel is gedekt?

Antwoord:

De adviezen uit het Deltaprogramma 2027 werken door in verschillende beleidstrajecten van het Rijk en de regio. Er is sprake van wisselwerking: de beleidstrajecten dragen bij aan de ontwikkeling van het Deltaprogramma en geven mede invulling aan de adviezen van de Deltacommissaris. Het Rijk en de regio hebben daarbij ieder hun eigen verantwoordelijkheid. De specifieke beleidsdoorwerking van het Rijk wordt voor een belangrijk deel opgenomen in het Nationaal Waterprogramma 2028-2033 (NWP). Het ontwerp-NWP wordt eind 2026 aangeboden aan de Kamer.

9 **Vraag:** Welke wettelijke en vergunningstechnische belemmeringen zijn bekend voor het opvangen, opslaan en infiltreren van neerslag voor agrarisch gebruik, met name in gebieden zonder externe wateraanvoer, en welke daarvan worden binnen de genoemde beleidstrajecten aangepakt?

Antwoord:

Voorzieningen bovengronds voor het opvangen en opslaan van regenwater zijn

[3] Kamerstuk 33576, nr. 481 en Kamerstuk 33576, nr. 368
[4] Open overheid: Kennisdocument Basiskwaliteit Natuur

[5] Open overheid: Beleidsevaluatie Natuurlijk Kapitaal en Vergroenen financiële sector

[6] Open overheid: Agenda Natuurinclusief 2.0
[7] Kamerstuk 27625, nr. 747

(bv in de tuinbouw) vaak al een vast element van de bedrijfsvoering. De beschikbare ruimte kan hiervoor wel een belemmering voor aanleg of uitbreiding vormen.

Waterschap of provincie beoordeelt of de infiltratie en onttrekking voldoen aan de eisen van de Kaderrichtlijnwater (KRW). De normen aan stoffen die het Rijk heeft gesteld in het Besluit kwaliteit leefomgeving zijn leidend. Het is mogelijk dat het bevoegd gezag aanvullende of meer specifieke voorwaarden stelt aan de infiltratie en onttrekking. In de praktijk leidt de interpretatie van de KRW tot discussie. De infiltratie draagt namelijk enerzijds bij aan de grondwatervoorraad, maar kan afhankelijk van de kwaliteit van het te infiltreren water ook een risico voor de kwaliteit van het grondwater vormen. Het ministerie IenW heeft het voortouw genomen om met de regio een (verduidelijkend) afweegkader voor infiltratie op te stellen, met ruimte voor de gebiedsgerichte afwegingen. Dit zowel voor gebieden met als zonder externe wateraanvoer.

10 **Vraag:** Hoeveel geld wordt binnen het programma Leven met Water besteed aan campagnes, informatiebijeenkomsten en subsidies? En aan de hand van welke meetbare indicatoren wordt de effectiviteit van deze uitgaven beoordeeld?

Antwoord:

Leven met Water bestaat uit een overkoepelend programma en uit deelcampagnes rond de vier wateropgaven: verminderen van wateroverlast, voorbereiden op wateroverlast, voorkomen van watertekort en verbeteren van waterkwaliteit. In 2026 bedroegen de uitgaven voor de koepel Leven met Water 8 ton. Het grootste deel, namelijk 5 ton, is besteed aan actieve communicatie om inwoners aan te moedigen goed met water om te gaan. Daarnaast was er de jaarlijkse vakdag voor professionals en de Leven met Water-week die met name gericht is op gezinnen met kinderen. Ook is geïnvesteerd in het ondersteunen van educatie-activiteiten, zoals samenwerking met musea en natuur- en milieueducatiecentra. In 2027 wordt een vergelijkbaar bedrag ingezet voor de koepel Leven met Water.

De grootste deelcampagne is gericht op drinkwaterbesparing (voorkomen van watertekort), loopt tot en met 2029 en heeft een jaarlijks budget van 1,3 miljoen euro. Deze campagne wordt gefinancierd vanuit het Nationaal Plan van Aanpak Drinkwaterbesparing. Voor de andere drie wateropgaven worden vanaf 2027 deelcampagnes ingezet. Deze worden nu geraamd op 50.000 tot 400.000 euro per campagne per jaar.

De effectiviteit wordt gemeten via een campagne-effectonderzoek. Daarnaast is er een tweejaarlijks monitoringsprogramma uitgevoerd door Kenniscentrum Duurzaam Leven gericht op het meten de daadwerkelijke gedragsverandering onder inwoners. Voor veel onderdelen van het programma kan ook op basis van zichtbare resultaten effect worden gemeten: het drinkwaterverbruik, het aantal vierkante meters groen in tuinen, de waterkwaliteit etc. Behoudens de samenwerking met het Kenniscentrum Duurzaam Leven, die via een bredere kadersubsidie loopt, worden er geen subsidies verstrekt vanuit Leven met Water.

11 **Vraag:** Op basis van welke criteria wordt bij de concretisering van de zoetwaterbeschikbaarheidsdoelen bepaald welke waterbeschikbaarheid voor landbouw en industrie wordt nagestreefd? Hoe worden de economische gevolgen van verschillende niveaus van beschikbaarheid in beeld gebracht?

Antwoord:

Nederland krijgt steeds vaker te maken met waterschaarste en watertekorten, hoeveel water beschikbaar is voor landbouw en industrie verschilt enorm per regio. Daarom ligt de concretisering van de doelen bij de zoetwaterregio's. Daarbij wordt gefocust op het omgaan met schaarste, en niet op de verdeling van water. Bij een feitelijk of dreigend watertekort, treed de verdringingsreeks in werking. De uitwerking van de verdringingsreeks voor de categorie 3 (kleinschalig hoogwaardig gebruik) en 4 (overige belangen), ligt bij de regio en raakt wel de verdeling van water. Hoe de economische gevolgen daarin worden meegewogen is ook aan de regio.

12 **Vraag:** Voor welke Natura 2000-gebieden wordt momenteel onderzocht of klimaatverandering aanleiding geeft tot toepassing van het Beleidskader Doelwijziging Natura 2000? Wat is de stand van zaken van deze onderzoeken?

Antwoord:

Op dit moment is er geen centraal overzicht van gebieden waar de mogelijkheid wordt onderzocht of klimaatverandering aanleiding geeft tot toepassing van het Beleidskader Doelwijziging Natura 2000. De verantwoordelijkheid en het initiatief hiervoor ligt bij de verschillende bevoegde gezagen betrokken bij het Natura 2000 beheerplan. Dit omdat er per gebied grote verschillen kunnen zijn met betrekking tot of en in welke mate klimaatverandering daar effect gaat hebben, wat er aan mitigatie gedaan kan worden en wat dat betekent voor de instandhoudingsdoelstellingen. Er zijn nationale onderzoeken ter beschikking gesteld met inzichten over gevoeligheden en mitigerende en adaptatie maatregelen. In de nieuwe handreiking natuurdoelanalyses wordt ingezet op het kijken naar alle drukfactoren, waaronder klimaatverandering. Indien dat leidt tot een verzoek tot doelwijziging, zal dat aan de hand van het Beleidskader Doelwijziging worden beoordeeld.